

Performance Art

Constructivisme, Futurisme, Dada, Surrealisme, Bauhaus

1900-1929

Inhoud

- 20e eeuwse “Salons”? Italiaans Futurisme
- Russisch Constructivisme
- Internationaal Dada
- Frans Surrealisme
- Verschillen en overeenkomsten
- Bronnen

20e eeuwse SALONS?

De bijeenkomsten van Futuristen, Dadaïsten en Surrealisten hadden overeenkomsten met de Salons van de 18e en 19e eeuw:

- Informele bijeenkomsten
- Interactie met publiek
- Revolutionaire denkbeelden
- Publicaties
- Burgelijke roots, anti-burgelijke houding

verschillen

- zochten schandaal, confrontatie en soms zelfs geweld
- Niet bij iemand thuis
- Geen salonnières, meer mannelijke initiatiefnemers
- Niet in adellijke, rijke kringen

Italiaans Futurisme

- Marinetti, Boccioni, Balal, Depero, Prampolini, Russolo
- Invloed van Nietzsche, Bakuni, Marx:
- dynamisch , mechanisch en gewelddadig
- Kunst als (politieke) Actie
- Al het oude moet weg.
- Futurisme overbrugt kloof tussen kunst en leven. Kunst en leven worden één. Kunst verandert leven.

Manifesten

- 1909 1e Futuristisch Manifesto in Franse krant Le Figaro
- 1911: Manifesto van Futuristische toneelschrijvers
(over het plezier om uitgejoeld te worden) varieté theater manifest
- 1914 Manifesto van dynamische en multi media recitatie
- 1915 Manifesto van synthetisch theater
- 1915 Manifesto van Futuristische choreografie en scenografie
- 1919 Manifesto van Futuristische ariale theater
- 1922 Manifesto van Futuristische mechanische kunst
- 1933 Totaal Theater Manifesto

VORMEN EN LOCATIES

1. 1910-1914

rond 20 Serate in theaters met 5000 plaatsen:

Futuristische ideeën presenteren door:

- Lezing van manifesti
- Presentatie van artistieke voorbeelden hiervan

Toen dit voorspelbaar begon te worden:

2. 1913 -1920

Bijeenkomsten op locatie (galleries e.d.)

3. 1921-1930

Eigen theaters

Doelstellingen Marinetti

TEGEN:

- Traditie in acteertstijl en vormgeving
- Narrativiteit
- Passieve toeschouwer
- Entertainment, seriositeit, “heiligheid”, Sentiment, psychologie, realisme
- Genres (psychologisch realisme, historisch drama, vermaak of well-made-play)

Doelen

1. Politieke oproer
2. Aristieke vernieuwingen van theater (zeer veel invloed!)

Serate en politieke oproer

- Om voorstellingen te promoten ('parade')
 - Verstoren van opera-voorstellingen
 - flyers van torens gooien
 - optochten
 - manifesten
 - Met kleurige auto's door straten rijden

Serate en politieke oproer

- Voorstelling = geplande (niet spontane!) uitbarsting van publieke woede en gevechten tussen voor- en tegenstanders
- Nieuwe vorm en functie van theater: geen rollen, geen fictieve karakter, maar presentatie als performer...
- ...Theater als gevechtkunst, politiek slagveld, strijd
- Door de herrie en projectielen heen gingen futuristen door met performance, leerden dit te manipuleren door improvisatie

Artistieke vernieuwing (Prampolini)

- Hoofddoel: Gesamtkunstwerk (!), **Dynamische, gefragmenteerde simultane synthese (eenheid)** van beeld, geluid, geur, woorden, voor alle zintuigen.
- Publiek is onderdeel van voorstelling niet door begrip maar door emotie en instinctive reactie
- Alle onderdelen van theater spreekt eigen specifieke taal. Media van tijd worden geïntegreerd in ruimtelijke media. (licht en acteur wordt ruimte, décor wordt mobiel en maakt geluid)

Muziek en klank: Russolo

- Russolo schreef Art of noises
- Gemechaniseerde muziek
- Muziek/herrie/ruis
- Geeft dynamiek en mechanisatie van moderne leve weer.

Belichting: Balla

- Licht kan als acteur of danser fungeren
- Stravinsky's vuurwerk door Ballets Russes in Rome door Balla
- 49 lichtstanden in 5 minuten representeerden vuurwerk als electromechanische architectuur
- Belichting wordt zelfstandig

Acteren en bewegen

- Acteur is niet personage maar kan soort décor worden.
- Tekst is abstracte vorm, niet psychologisch

Décor: Balla

- “Dynamical Plastic Complexes”/ “dramatisch-plastisch-motomorfische” objecten
- 3D kinetische objecten die energie-lijnen in de ruimte maken.
- Allerlei materialen, van binnen verlicht, met geur en geluid, bewegen en veranderen van vorm
- Maakte kunst present ipv representeren en recreëren van de werkelijkheid.
- Vinden van equivalenten van klank en geluid en kleur, vorm en beweging.

Décor Dépero

- Geen psychologie, naturalisme, pictorale representatie/ uitvergroting van werkelijkheid
- Vinden van equivalenten van klank en geluid en kleur, vorm en beweging
- Multi-media spektakel van verschijnende, vermeenigvuldigende, verdwijnende bewegende objecten= net als het leven
- Nieuwe artificiele autonome realiteit of universum door totaal kunstwerk.

Galerie Performance 1914...

- Welwillend publiek
- simultane Gesamtkunstwerke, poezie, kunstwerken, muziek. Licht, kostuums en de geur van b.v. vuurwerk en pizza.

Cabaret 1920

- Futuristische recreatie van het universum
- Totaalkunswerk, elk onderdeel was geïntegreerd in het plan
- In cabaret werd grens publiek en bühne opgeheven

Diners

- Voeding voor alle 5 zintuigen
- B.v 'aero banquet' alles als vliegtuigen vormgegeven, geluid, voedsel

Dada filosofie

- 1916 Hugo Ball in Zurich Later in Berlijn, Parijs NY, Barcelona, Holland Dada met Schwitters, Einde 1919 in Zürich

TEGEN:

- door destructie van burgerlijke cultuur maatschappij en kunst opnieuw beginnen door vinden essentie en puurheid van creativiteit
- Tegen expressionisten en abstracte kunst.
- Maar veel contact en invloed van Futuristen.

VOOR:

- Ball: Gesamtkunstwerk maken, nieuw theater kan wereld veranderen
- Onzintaal gedichten van Ball ging verder dan constructivisten en futuristen: zoektocht naar oertaal leidde magische en shamanistische gezang, alchemie van woorden bracht hem in trance die spirituele krachten bevrijdde.
- vechtlustig

Dada cabaret in Zürich

- Cabaret Voltaire 1916 in Zürich opgericht door Hugo Ball en Emmy Hennings, met Tristan Tzara, Hans Arp, Janco (5 maanden) op toernee met cabaretavonden.
1916 Tijdschrift en openbare tentoonstelling en manifestatie in Waag, Zürich, Gallerie (11 weken)
- Geïmproviseerd
- Lezingen van manifesto's en stukken toneel
- Sort-of-gezongen gedichten, simultaan gesproken gedichten, Klankgedichten (onzintaal)
- Muziek (in begin klassiek, later klank, herrie)

Dada in Berlijn

- Door politieke situatie werd Dada meer politiek en militant
- 1914 oprichting Club Dada zogenaamd als organisatie
- Georg Grozs op straat verkleed als dood etc.
- slogans en posters in de stad (“Dada trapt in je reet, en je vind het heerlijk”)
- Groot Kunst Festival in Berlijn 1918 met race tussen naai- en typemachine en 12 dichters lezen tegelijkertijd
- Beroemde theaterdirecteur Erwin Piscador enceneerde live photomontage met Huelsenbeck’s schetsen, achter het toneel schreeuwden dichters toespraken.

Johannes Baader in Berlijn

- Verstoorde mis in cathedraal (“Christus zal je worst wezen”)
- Verstoorde ceremonie nieuwe regering Weimarer republiek met toespraak en flyers over referendum Duist volk over Oberdada
- Flyers: verklaarde Club Dada tot nieuwe regering en hij als Oberdada president van de planeet

Invloed op Dadadans

Laban

- buiten dansen
- geen verhaal
- alledaagse bewegingen, improvisatie
- blote voeten en geen corset
- componeerde zelf muziek of ritme of bewegen op woorden,
- Vond dans-notatie uit
- Onderzoek ruimte met space crystal, een veevlakkige kooi

expressionist Mary Wigman

- geen muziek en verhaal, ritme
- lichaam drukt zichzelf uit. improvisatie
- Emotie bepaald beweging of Masker
- Niet mooi willen dansen
- Ruimte als actieve partner voelen (*denk aan water*)

Hugo Ball over dadadans

- Dans is net als tatoeage de meest directe en dichtstbij kunstvorm
- Absolute dans moet met een minimum aan impressies beelden oproepen
- “Lelijkheid” Elk soort lichaam (dik, dun etc) als grenzenloze bron van expressie bevrijdt van conventionele schoonheid
- Liefst hermapfrodiet die alles kon uitdrukken
- Buiten en naakt of binnen en bepalend kostuum

Dada dans

- (pure, abstracte) dans emanciperen van muziek en verhaal
- Ritme en vibraties als beat van het lichaam is basis
- Energie van het lichaam centraal, alle lichaamsdelen gelijkwaardig
- Maskers dicteerden beweging of impuls
- Dans moet niets anders dan zichzelf uitdrukken

Hugo Ball en Sophie Täuber Seepferdchen und Flugfische

tressli bessli nebogen leila flusch
kata ballubasch zack hitti zoppzack hitti
zopp hitti betzli betzli prusch
kata ballubasch fasch kitti bimmzitti kitillabi
billabi billabi zikko di zakkobam fisch kitti
bischbumbalo bumbalo bumbalo bambo zitti
kitillabi zack hitti zopptre° li be° li nebogen
gr blaulala violabimini bisch violabimini
bimini bimini fusch kata ballubasch zick hiti
zopp

Voorlopers Surrealisme

- Alfred Jarry: Ubu Roi 1896 aanval op de Parijse burgerij. Vergroot diens laagste eigenschappen tot absurde proporties en projecteert deze op traditioneel koningsdrama over Ubu
- Apollinaire: 1903 surrealistische, anti-oorlogs opera Les Mamelles de Tiresias
Vond term sur-realisme uit. (tegen realisme)
- Cocteau: 1916-7 Parade
- Technieken:
Vaudeville, massa=1 persoon, herrie muziek, multi-media mis, licht van toon.

Dada en ontstaan Surrealisme

- Dadaïst Tristan Tzara gaat naar Parijs
- 1919 oprichting tijdschrift Littérature met André Breton
- 1920 1e Dada event in Parijs werd chaos door provocatie publiek:
 - Tzara leest een krantenartikel alsof het gedicht was, begeleid door bellen en ratels.
 - Teken en uitgegen op schooltafel en lezing gedicht in maskers.
 - Tweede event werd Charly Chaplin aangekondigd, maar werd een scheldpartij tegen publiek

- Door ruzie ontstaan twee groepen.
(Tzara en Breton etc, tegen Picabia etc)
Parijse dadaïsten wilden niet codificering
en propaganda.

Surrealisme

- Al automatisch geschreven tekst
Les Champs Magnétiques in 1919 door
Bréton
- Surrealist manifesto door Breton 1924, 29
- Tijdschrift La Révolution Surréaliste 1925
- Bureau of Surrealist Research

Automatism

- André Breton: automatisme
- Op onderbewuste manier schrijven, onsamenhangende tekstflarden om beperkingen van bewustzijn te overwinnen
- Invloed van psychoanalyse van Freud onderbewustzijn, droomanalyse en jeugdherinneringen

Surrealistisch theater

Rélache 1924 Schrijver Picabia, muziek Satie, film van Renee Clair, dans door Ballets Suedois

Stichting Theater Alfred Jarry 1927 bracht Antonin Artaus: Les Jets de Sang met lichaamsdelen, Film

- Absurd, multi-media, toeval, simultaneiteit

Surrealistische Dans -Film

Léger: 1923, The creation of the world,
baseert op Afrikaanse mythe

1924: Ballet Mécanique met Léger,
componist George Antheil en regisseur
Murphy

- Cubistisch, constructivistisch, dada
- Voor O.a. 16 pianola's en 2 piano's,
propellers, elektrische bellen en sirenes

Surrealistische Dans -Film

Léger: 1923, The creation of the world,
baseert op Afrikaanse mythe

1924: Ballet Mécanique met Léger,
componist George Antheil en regisseur
Murphy

- Cubistisch, constructivistisch, dada
- Voor O.a. 16 pianola's en 2 piano's,
propellers, elektrische bellen en sirenes

Ervenis surrealisten

- Gilbert and George

Samenvatting en vergelijking

Vershil Futurisme en Dada

- Dada tegen schilderkunst, Futuristen: beweging in schilderkunst.
- Futuristen vóór oorlog, Dada tegen
- Futuristen: (nieuwe) harmonie, orde en eenheid
- Dada : wereld is permanent instabiele, betekenisloze, bewegende, chaos
- Bruitisme en simultane gedichten zijn dus uitdrukking van verschillende visies.

Verskil Dada en surrealisme

- Veel competitie, veel invloed
- Surrealisme: psychoanalyse, droom, onderbewustzijn

Overeenkomsten Futurisme, Dadaïsme en Surrealisme

- Dynamische kijk op leven en wereld
- kunst is vorm van politieke actie en rebelseid
- Vanuit destructie ontstaat iets nieuws
- Zoeken essentie door fragmentatie, simultaneïteit, energie.
- Op straat en op toneel
- Bonte avonden (serate, events, soireés)
- Herrie als muziek
- Onzintaal (parole in libertà)